

తీర్పు చేసిన వాడికే శిక్ష

ఆడపిల్లలకి పెండ్లిళ్ళు కావడంలేదని తలిదండ్రులు వాపోవడం అందరూ ఎరుగున్నదే - మొగపిల్లవాడికి పెండ్లి కాకపోవడం అరుదు. బారిస్టర్ గారమ్మాయి నాగలక్ష్మి సంబంధం తనకి నచ్చలేదన్న నాటినుండి రమాకాంతం పెళ్ళి ఒక సమస్యగా పరిణమించింది. బారిస్టర్ గారమ్మాయి చాలా మంచి సంబంధం అని పెద్దలు నలుగురూ హామీ యిచ్చిన మీదనే వెళ్ళి చూడ్డానికి వొప్పుకున్నాడు రమాకాంతం. నాలుగైదేళ్ళుగా, డజను పైగా సంబంధాలు చూచి నచ్చక విసుగెత్తి పొయ్యాడతను. ఈ సంబంధాలన్నీ మంచివే అంటూ వొచ్చారు పెద్దలు. కాని అదేం చిత్రమో అతనికి ఎవ్వరూ నచ్చడంలేదు; సీతారావమ్మ పెద్ద కట్నంతో వొస్తుంది కాని చదువు లేదు. కల్యాణి చదువుకుంది - స్కూలు ఫైనల్ ప్యాసైంది, కట్నం దమ్మిడి లేదు. పద్మకి రెండూ ఉన్నాయి - కాని అమ్మాయి నలుపు; ఎట్లాంటి నలుపంటే.... వూపమానాలు చాలా ఖర్చుచేశారు. హైమావతికి కట్నం, చదువు, మంచి రంగూ మూడూ ఉన్నాయి - ఒక్కటే లోటు, పెద్ద ముక్కు పొడుగూ వెడల్పు. “ఆలయం ముందు ధ్వజ స్తంభం” అన్నాడు రమాకాంతంతో సంబంధం చూడ్డానికి వెళ్ళిన సుబ్బారావు. కామాక్షికి ఏ లోటూ లేదు. ఎనమండుగురు ఆడపిల్లలలో ఎనిమిదవది. అక్కలందరికి వివాహాలైనాయి. అందరూ పెద్దపెద్ద ఉద్యోగాలలో ఉన్నారు. అందరి ముందూ రమాకాంతం ఒక్కడూ నిరుద్యోగి - అక్కరలేదు పొమ్మన్నాడు.

“అబ్బాయికి నచ్చితేగాని పెండ్లి చెయ్యను” అన్న తండ్రి సూత్రంపై రమాకాంతం కోర్కెలు, ఆదర్శాలు పెంచుకుంటూ వొచ్చాడు. “మా వాడికి నచ్చాలే” అన్నారు గాని ఏ విషయంలో నచ్చాలో నిర్ణయించకపోయినా, రమాకాంతం ముఖ్యంగా చూసేది, పిల్ల చక్కదనం. పైకి అందంగా వుండాలి, సౌందర్యం సహజంగా వుంటే మిగతా అన్ని లక్షణాలు ఎల్లానో అల్లా తెచ్చుకోవచ్చునని, చాలామంది యువకులవలె రమాకాంతం నమ్ముతున్నాడు. చదువు చెప్పించవచ్చు డబ్బు తను గడిస్తాడు; నాట్యం, సంగీతం నేర్పించవచ్చు. పేషన్స్, ఎటికెట్, “చార్మింగ్ మానర్స్” యివన్నీ సహవాసం వల్లనే వొస్తాయి. అందాన్ని మాత్రం ఎవరూ తెచ్చుకోలేరు - అంటా డతను.

ఇల్లా కోరడానికి రమాకాంతం చక్కటి వాడంటారా? అసలు మొగాడి చక్కదనం గురించి ఎవరు పట్టించుకుంటారు? పట్టించుకుంటే ఆడపిల్లకి వివాహమవుతుందా? అసలు ఆడపిల్లకి ఆ రకం ఆలోచనలు, ఉద్దేశాలు వుంటాయంటారా? “కుర్రాడి మొహం కళగానే ఉంటుంది” “ఒడ్డా పొడుగూ - నిండుగా బాగానే వుంటాడు” “మంచి వర్చస్సుంది, బాగానే వుంటాడండి.”

“కుర్రాడికేం దివ్యంగానే వుంటాడు. కండ్లకి జోడంటారా, అది ఈ రోజుల్లో ఫాషన్. అందరికీ వుంది” ఈ విధంగా పెండ్లికున్న వ్యక్తి రూప లావణ్యాలకి విలువలు కడుతుంటారు. అన్ని విలువలలోనూ కనిపించేది వొకటుంది - బాగానే వుంటాడులో “నే” అన్నది. దాన్నిబట్టి ఆ విలువల పట్ల ఎంత గురి, నమ్మకం వున్నాయో మనం ఊహించుకోవచ్చు.

అంటే రమాకాంతం అనాకారి కాదు. బాగానే వింటాడు; పోనీ ‘నే తీసేసి “బాగా” వుంటాడు అనొచ్చు. నిండైన గుండ్రటి మొహం, ఉంగరాల జుత్తు, లేత పెదవుల చిన్ని నోరు, తీర్చినట్లుగా వుండే కళ్ళు, చామన చాయ, జాలిగొల్పే మొహం, మొత్తంమీద ఆకర్షణీయంగానే వుంటాడు. అదుగో మళ్ళా ఆ “నే” వొచ్చిపడిందనుకోండి.

“చదువుకున్నవాడు, తెలివైనవాడు, మంచి కుటుంబం, రాజాలాంటి జాతకం”- అతను చాలా చక్కనిపిల్లని కోరడంలో ఆక్షేపణలేదు చాలా చక్కనిపిల్లని కోరని యువకుడు సమాజంలో వున్నాడా? “ఈ సినిమా లంటూ వొచ్చిం తర్వాత చక్కదనాన్ని మాత్రమే చూస్తున్నారండి యీ నాటి కుర్రకారు” అని పెద్దలు అరుగుమీద చుట్ట కాలుస్తూ చెప్పుకుని యిదవడం ఎవరికి తెలీదు!

సంబంధాలు చూసిన కొద్దీ అతని ఆదర్శం మారుతూ వొచ్చింది. బారిస్టర్ గారమ్మాయి సంబంధం వొచ్చినప్పుడు, ఇది తప్పకుండా వొప్పేసుకుంటాడనీ, నచ్చి తీరుతుందని నలుగురూ నిశ్చయించుకున్నారు. అది అంత మంచి సంబంధం. ఒక్కతే కూతురు. చదువుకుంది, మంచి కుటుంబం, పలుకుబడి, హోదా ఉన్నాయి. అన్నింటికంటే ముఖ్యమైంది ఒకటుంది నాగలక్ష్మి బాగుంటుంది. నాజూకైన మొహం, శరీరం, ఆకర్షణీయమైన అవయవాల కూర్పు. బంగారం ఛాయ, పెద్ద జడ, సొగసైన నడక, మధురమైన కంఠస్వరం - సంస్కారం గలది. ఆమెలో చాలా అమిరాయి. ఎంతో అదృష్టంగల వ్యక్తికిగాని అల్లాంటిపిల్ల దొరకదన్నారు. నాగలక్ష్మి ఆ సంబంధానికి ఒప్పుకోడం కూడా విశేషం అన్నారు. తను ఆ అమ్మాయికి నచ్చాడంటే రమాకాంతం చేసుకున్న పుణ్యంగా భావించవచ్చునన్నారు. అయినా, ఈ సంబంధం ఎల్లా ఒప్పుకుందబ్బా! ఏ ఐ.సి.యస్. (ఆరోజుల్లో) ప్యాసైనవాడో తన్నుకుపోతాడు కదా - “ఎందుకీ తొందర సుందరాకారా”.

రమాకాంతానికి అమ్మాయి నచ్చింది కాని చాలామంది అమ్మాయిలను చూడటం వల్ల ప్రతి అమ్మాయి తనకి దొరికిపోయినట్లు, తన అధీనంలోకి వచ్చేసినట్లు మానసికంగా అంగీకరించి “కావాలి”, “వద్దు” అని తీర్పుచేసే మనస్తత్వం అతని కేర్పడిపోయింది. “నాకు నచ్చలేదు” అని తన తీర్మానాన్ని బహిర్గతం చేసినప్పుడు ఆ అమ్మాయి, ఆ అమ్మాయి తాలూకు బంధుకోటి తనను వచ్చి బ్రతిమలాడతారని, ఒకచులకనైన తృణీకారభావం అతనికి అలవాటైపోయింది. నిజంగా అతనికి నచ్చినా పైకి కాస్తో, కూస్తో నచ్చనట్లు అనేసే స్వభావం కూడా ఏర్పడే స్థితికి వచ్చాడు రమాకాంతం. నాగలక్ష్మిని చూడానికి వెళ్ళినప్పుడు ఈ మనస్తత్వమే బయటపడింది అనుకోవాలనిపిస్తుంది. “కాస్త మెల్లకన్నేమో” అని ఎవరితోనో అన్నాడుట. అల్లాగ అన్నాడే కాని “నాకు నచ్చలేదు, ఈ సంబంధం వద్దు” అని అనలేదు. కాని అతను ఏమరిపాటున చేసిన వ్యాఖ్యానం నాగలక్ష్మి

చెవులకి సోకింది మరి తర్వాత ఏం జరిగిందో ఎవరికీ తెలియదు. అతనే వద్దన్నాడో, ఆమెకే నచ్చక వద్దన్నదో తెలియదు, మొత్తానికి ఆ సంబంధం బెసిగిపోయింది. నాలుగైదు నెలల్లోనే నాగలక్ష్మికి మరో సంబంధం వచ్చింది. భర్తకి ఎక్కడో ఉద్యోగం, భర్తతో వెళ్ళి పోయింది.

ఆమెకి వివాహం అయిందని తెలుసుకున్నప్పుడు రమాకాంతం కొంత బాధపడ్డాడు. ఆమె భర్త ఉద్యోగికావడం ఈ బాధకి కొంత కారణం. ఇతను చూడలేదు కానీ అతను “స్ఫురద్రూపే” అని చెప్పుకున్నారు. నిజానికి నాగలక్ష్మి ఇతనికి నచ్చింది. ఆ అమ్మాయి అతనికేసి కోరగా చూసిన విధానమూ, ఆహ్లాదంతో వికసించినచూపూ - ఏమిటో మొగ్గపండైనట్లుగా, నక్షత్రం తోకచుక్కైనట్లుగా - శీలాన్ని సూచించే స్ఫుటమైన వాక్కు చిందరవందర పరిసరాలను చీదరించుకునే కళాతృప్తికి చిహ్నంగా అలంకరణ, నిర్మలమైన నీటిగుండా లోతుకి సోకిన సూర్యకిరణానికి వెలిగి మెరిసిన స్వచ్ఛమైన ఇసుకరేణువుల పరంపరలో మసలే కాంతివంటి శరీరచ్ఛాయ, ఇవన్నీ మంచుముద్దపై చెయ్యి వేసినట్లు, నిప్పులో వేలుపెట్టినా కాలనట్లు వింత అనుభూతిగా అతని మనస్సులో నిలిచిపోయాయి. “మెల్ల కన్నేమో” అన్నాడు. చాలా అందమైన వస్తువులో స్వల్పమైన లోపాన్ని అతిశయోక్తిగా చెప్పడం కూడా ఒకరకం ఆరాధనే. నల్లటి కనుబొమ్మలు, మెట్లవరసలా: కత్తులబారులా, క్రమమైన నీడను ప్రసరించే కనురెప్ప వెనక నల్లటి గ్రుడ్డులో ఎక్కడో నలుపురంగు కరగి ఊదా పావగా పల్చగా తేనె పాలలోపోసినట్లు నలుపులో చిక్కదనం లోపించిన ఆమెకళ్ళ అందంలోని ఒక అందమైనలోటుని అతిశయోక్తిగా చిత్రించి వ్యాఖ్యానించడం పొరబాటని గ్రహించాడు రమాకాంతం. ఇక యిప్పుడు చేసేదేమీలేదు. ఆమె మరో సంబంధం చూసుకుని భర్తతో వెళ్ళిపోయింది తనూ అదే చెయ్యాలి. అతనికోరిక ఫలించదని మనస్సులో ఒక బెదురు నిలిచిపోయింది. ఎందరు ఎన్ని సంబంధాలు చెప్పినా, చూడాలన్న కుతూహలం కుంటుపడింది. అవేవి బాగుండవనీ అతనికి నచ్చవనీ ముందే అతనికి తెలుసు. అయినా చూడక తప్పదు. ఏదో రెండు మూడు చూశాడు. అతనికి బొత్తిగా నచ్చలేదు. ఆంధ్రవనితలలో ఎక్కడో నూటికి, కోటికి ఒకరు తప్ప అసలు చక్కనివాళ్ళంటూ లేరని తీర్మానించుకున్నాడు. లభ్యమైన తెనుగుకన్య సౌందర్యం నచ్చకపోవడం అతని దౌర్భాగ్యం అనుకున్నాడు. అతనిలో పెర్షియా, యిరాన్, యిరాక్, ఈజిప్టు దేశస్థుల రక్తమున్నదా? పోలెండు, డెన్మార్కు, హంగెరీ, ఫ్రాన్సు జాతుల జీవిత కణములు అతని పూర్వీకులనుండి దాపురించినవా? తనవాళ్ళల్లో నాగలక్ష్మిలాంటి వారిని మినహాయిస్తే ఏ కన్య అయినా అతనికి నచ్చుతుందో లేదో అతనికే తెలియదు.

ఆ సంవత్సరమే అతని తల్లి చనిపోయింది. సంబంధాలు చూసే వొత్తిడి కొంత తగ్గింది. తండ్రికోర్కె ప్రకారం రెండేళ్ళలో నాలుగు సంబంధాలు చూశాడు. మరో ఏడాది గడిచాక సంబంధాలు కూడా రావడం లేదు. “ఇతనికి ఏ అమ్మాయి నచ్చదురా” అనే ఒక వదంతు సమాజంలో కన్యాదాతలద్వారా ప్రచారంలోకి వచ్చినట్లు నలుగురూ కూడబలుక్కున్నట్లు, పిల్లనిస్తామని వచ్చినవారు లేరు. ఇతని శ్రేయస్కాములు ప్రాధేయపడి బలవంతం చేయగా ఆ ఏడాది రెండు సంబంధాలు వచ్చాయి. ఒకమ్మాయికి చెముడు,

మరో అమ్మాయికి ఏ లోటూలేదు కాని అప్పగారు పిచ్చిది. తర్వాత రెండు సంవత్సరాలు అసలు ఒక్క సంబంధం కూడా రాలేదు. తన బంధుకోటిలో ఉన్న సూర్యకాంతం, పద్మావతీ, వాణీలకు పెండ్లిండ్లయిపోయాయి. తండ్రికి పక్షవాతం వచ్చింది ఉన్న కాస్త భూమిని అప్పులవాళ్ళు లాక్కుపోయారు. మిగిలిన ఆస్తిమీద రాబడినంతా ఉద్యోగయత్నాలకోసం ఖర్చుపెట్టాల్సివచ్చింది. తండ్రి వైద్యానికి మరి కొంత ఖర్చయింది. అవకాశం వున్నప్పుడల్లా ఉద్యోగంకోసం వూళ్ళమ్మట తిరిగొస్తున్నాడు. ఆఖరుకి వొక ఉద్యోగం దొరికింది. అది అతనికి నచ్చకపోయినా, వోపికతో రెండేళ్ళు ఆ ఉద్యోగంలోనే ఉన్నాడు. అతని సమకాలికులందరూ పెరిగి పెద్దవాళ్ళవటం చూసి అతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు. సూర్యకాంతానికి అప్పుడే యిద్దరు ఆడపిల్లలూ, ఒక మగపిల్లాడుట. వాణీ మూడోకుర్రాడు అయిదోక్లాసుట. పద్మావతి పెద్దకూతురు నాట్యం నేర్చుకుంటూ బాలబాలికల సభలలో ప్రదర్శనాలిస్తోందట. తన స్నేహితులందరూ ఏవో ఉద్యోగాలు చేస్తూవున్నారు. దాసినిచెక్కలా సన్నగావుండే గురవారెడ్డికి పెద్దబొజ్జ. రాఘవయ్య నాయుడికి బట్టతల. లక్ష్మీకాంతానికి గెడ్డంకింద గెడ్డం. అద్దంలో తన ముఖం చూసుకోవాలన్న అభిలాష సన్నగిలింది రమాకాంతంలో. తనేమైపోతే ఎవరిక్కావాలి తనకేమి జరిగిందో తనకే తెలియనప్పుడు, మరో ఏడాదికి తండ్రి మరణించాడు. అతను ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇచ్చాడు. తండ్రికాలం చెయ్యడంతో గతంనుండి విముక్తుడయినట్లు స్వేచ్ఛని మానసిక ఔన్నత్యాన్ని పెంపొందించుకుని నడివయస్సు భవనంలో రెండు కాళ్ళూ పెట్టి గుమ్మం ఎదురుగుండా మునిసిపాలిటీ చెత్తడబ్బాని తన జీవితంలో ఒక భాగంగా అంగీకరించి తనకు తాను సమాధానపడి సమాజంలో స్థావరం ఏర్పరచుకోవడానికి ప్రబలమైన యత్నాలుచేస్తూ పట్నం చేరుకున్నాడు రమాకాంతం. అక్కడేదో ఒక ఉద్యోగం, దానికోసం ఒకరితో ఇంటర్వ్యూకి సిద్ధపడ్డాడు. సాయంత్రం “రజనీభవనం”లో ఏదో గొప్ప నాట్య ప్రదర్శనంట. అతనికి వెళ్ళాలనిపించింది. పద్మావతి కూతురు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ నాట్యం చూసి ఆనందించలేనని అతనికి తెలుసు. మనస్సు ఎటోఎటోపోతుంది. కాని అట్లాంటి అందమైన ఒక నాట్యప్రదర్శనం ముందు తన మనస్సు ఎటో ఎటోపోవడం, దాన్ని పట్టుకుని మళ్ళా ఇటులాక్కురావడం, అది మళ్ళా అటు అటూ పోవడం - అందులో ఏదో వుంది, ఆనందం కాబోలు. బాధలో ఆనందం పొందాలన్నా కొంత డబ్బు ఖర్చవ్వాలి. వెళ్లాడు. అది చాలా అద్భుతమైన నాట్యప్రదర్శన. ఆ సెట్టింగు అంతా ఇంద్రలోకంలాగ వుంది. వారి రంగులదుస్తులు, వయ్యారమైన కదలికా, జుగుప్స కలిగించే ఢోలక్నాదాలు, మంచు శిఖరాల ముందు శివపార్వతుల నాట్యం జరుగుతున్నప్పుడు నలుమూలలా అగ్నిలా నాలుకలు చాచిన సర్పాలు మంచు కరిగి వరదలై జారినట్లు, పార్వతి చీరకొంగు తెల్లమడతలు సముద్రపు అలలుగా చందమామని కామించి అలలు నురగలై నింగి కెగసినట్లు - అడవులను విడనాడి దోవతప్పి ఎడారిలో ఒంటిగా తిరుగాడుతున్న ఆ పులిచర్మం క్రిందకు జారినప్పుడు మృదంగాల లయకు కదలిన కండల నాట్యతీరువూ - పార్వతి సౌందర్యాన్ని చూడలేక కళ్ళు పీకేసుకున్నట్లు రెండుకంతలు, ఆనందంతో నవ్వలేక పళ్ళువూడకొట్టుకున్నట్లు నోటి వెనక కంత, బీభత్సంగా ప్రదర్శించిన శివునిమెడలో పుర్రెలమాల - అంత సౌందర్యంలో

అంత ఆనందంలో అంతమొందడమే మానవుడి పరమావధి అయినట్లు ఆ స్వర్గంలో ఆ సృశానం. చలికి నిండుగా ముసుగుపెట్టుకున్న ప్రకృతిమధ్య నగ్నశక్తుల నృత్యమూ సన్నగిలి దిగజారుతున్న ప్రాణి కణాన్ని ఒక్క క్షణం లాగినట్టి, బ్రద్దలు కొట్టి, ఒక పెద్ద సౌందర్య జ్వాలగా ప్రజ్వలింపజేసి, ఆనందసాగరంలో ముంచి ఆద్యంతాలును, భూమ్యాకాశాలను ఏకంచేసి ముడిపెట్టి రెండు చేతులు జోడించి ఒక్క నమస్కారం పెట్టినట్లుగా రమాకాంతం మనస్సు అటూ ఇటూ పోవడం మాని, అక్కడే జీర్ణించి స్థంభించి శిథిలమయింది.

ఇంటర్వల్లో బైటికొచ్చి అటూ యిటూ తిరుగుతున్నాడు. చిన్న నాటి స్నేహితుడు రంగాచార్యులు కనిపించాడు. కూల్డ్రీంక్ తాగుతున్నాడు. అతను రమాకాంతాన్ని గుర్తుపట్టలేదు. ఇతనే గుర్తుపట్టి పలకరించాడు. రంగాచారికి ఐదుగురు సంతానం. పెద్దవాడు స్కూలుపైనల్. రంగాచారి ఎలక్ట్రీకల్ ఇంజనీరు. భార్యకేద్ జబ్బు. హాస్పిటల్లో ఎడ్మిట్ చెయ్యడానికొచ్చాడు. రమాకాంతానికి దిగులేసింది. అప్పుడే రంగాచారి జీవితంలో ప్రధాన ఘట్టాలు అయిపోయాయి. పెండ్లి, పిల్లలు, భార్యకి జబ్బు - చివరిదశలు మమకారం జిగురులో అతుక్కుపోయాయి. భార్య జబ్బుగా వుంటే, అతనికి నాట్యాలు, వినోదాలూనా? తనకే భార్య వుంటే ఇట్లాచేసి వుండునా? ఉండునేమో, తనేం చెప్పగలడు! సంసారం అనేది వొక జిగురుబుడ్డి, గాజుది. అందులోంచి లోకం కనబడుతూనే ఉంటుంది. కాని అందులో వారు బైటికిరాలేరు. ఏ వొకరిద్దరినో కీర్తి కాంత మూత తీసి, పైకి వేళ్ళతో కదిపి లాగుతుంది. ఓ క్షణంపైకి నీరసంగా లేచి చేతులు జోడించి మంచంమీద మూలుగుతూ ఉన్న భార్య కాలుగోకి “చూడమని సంజ్ఞచేసి, మళ్ళా లోపలికి జారిపోతాడు. కాలం బిరడా బిగిస్తుంది. చరిత్ర వొక్కతాపు తన్ని సీసా పగలగొట్టి, గాజు పెంకుల్ని పొడుంచేసి, చరిత్రపుటల కాగితాలకి వాడుకుని, భవిష్యత్తుకి అమ్మివేస్తుంది. రంగాచారి చెప్పాడు. వాళ్ళస్నేహితుడు కోటేశ్వరరావుకి సంతానం కలగలేదట. యాత్రలుచేస్తూ కాలం గడుపుతున్నాడు. పిల్లలు లేకపోతే, భవిష్యత్తుకి యిచ్చేటందుకేముంది? భార్య లేకపోతే వర్తమానమే వుండదు. రమాకాంతం గుండెల్లో ఏదో ఆందోళన. తనకి ప్రపంచచరిత్రలో స్థానంలేదు. జరిగిపోయినవి తన జ్ఞాపకంలో ఉన్నాయికాని జరిగిన తారాణ బాహ్య జగత్తులో లేదు. తనకి వర్తమానంలేదు. భవిష్యత్తులేదు. స్త్రీలోనుంచి ఉద్భవించే శక్తి తనలో లేదు. ఆ శక్తిని వూహించి వూహించి తాను కృశించాడు. ఎందరి స్త్రీల చేతిగాజుల చప్పుడో చెవుల్లో గింగురుమంటోంది. అతని నుదిటిమీద మహారాణుల స్థనాలు బరువుగా పడి, మొనలతో కళ్ళమీద పొడుస్తున్నాయి. ఊహలో ఎంతటి పారవశ్యత!

“రండి వెడదాం.”

అతన్ని అండీ అని సంబోధిస్తున్నాడు రంగాచార్యులు. చిన్నప్పుడు “వోరే” అనుకునేవాళ్ళు. కాలం కప్పిన మర్యాద శాలువలోంచి ఆ కంఠం.

“రామ్మూర్తిగారమ్మాయి “రమ” నాట్యం వుంది. ఇంటర్వల్ అవగానే” అన్నాడు.

“రామ్మూర్తిగారెవరు?”

“మీకు తెలియదా? “రమ” చాలా అందమైంది. గొప్పగా పాడుతుంది, నాట్యంచేస్తుంది. ఇక్కడ ఆ పిల్లని గురించి తెగ చెప్పుకుంటారు.”

లోపలి కెళ్లారు తెరలేచింది. “రమ” నాట్యం మొదలెట్టింది. “రమ” పదిహేనేళ్ళపిల్ల. అవయవాలన్నీ పూర్తిగా వికసించి ఏర్పడలేదు. సగం సగం యవ్వనంలోని లాలన, బాల్యంలోని అమాయకత్వం పిడుగు భూమిలోంచి చొచ్చుకొనిపోయి, అవతల వైపునుండి బైటికి శూన్యంలోకి దూసుకుపోయినట్లు కదలికలో ఆ వేగిరపాటు రమాకాంతాన్ని ముగ్ధుణ్ణి చేసింది. చిన్నప్పుడు స్త్రీలు అంత అందంగా వుంటారా? తను చూసిన కన్యల్ని సూరించుకున్నాడు. ఒక్కళ్ళూ నిండుగాలేరు. సగం సగం ఎదిగినవాళ్ళు. మొగాడిచేతులో మట్టిముద్దలు. ఏదో తలకాయ, కాళ్ళు, చేతులు, చూచాయగా సూచించే ముద్దలకింద వుంటాయి. అతనుదానికి ఆకారాన్నివ్వాలి - లేకపోతే అంతే. అతనిలో ఆకారాన్నిచ్చే శక్తి పొగమంచులా లేస్తోంది. ఈ స్త్రీలందరు రంగుల మట్టిముద్దలు. ఈ పురుషుల చేతుల్లోపడి, స్వరూపాలు తెచ్చుకుంటున్నారు. అక్కడ పీక, యిక్కడ పిరుదులు ఆ మధ్య స్థనాలు, చిత్రకపట్టినట్లు నాజూకైన నడుం, పిల్లలతో వేగంగా కదిలే నదిగట్టులను కోసేసినట్లు వెడల్పైన నడుం ఆ ముడతలు జారిన చర్మం, నాగరికత మెరుగులు.

“బాగుంది కదూ.”

అదిరిపడ్డాడు రమాకాంతం.

ఆ అమ్మాయి పేరు “రమ” అనడం అతనికి మరీ నచ్చింది. రమ లాంటిపిల్ల అతనికి దొరుకుతుందా? అతని వయస్సు ముప్పైఏడా? ఆమెకి పదిహేనా? ఆ అమ్మాయి వయస్సు, పాతిక అవుతే ఎంత బాగుండును!

“అవునవును.”

అర్థంలేని వ్యాఖ్యానాలు. ఏవేవో ఆలోచనలు. ఆ నాట్యంతో లయ కలుపుతున్నట్లు అతని గుండెలు కొట్టుకొన్న చప్పుడు వినబడుతోంది. తెరపడింది. చప్పట్లు, కలకలం.

మళ్ళా అసలు బృందంవారి నాట్యాలు. ఏడి రంగాచారి? వెళ్ళి పోయినట్లున్నాడు, కనబడడేం?

గంటా యిట్టే గడిచిపోయింది. ముందు సోఫాల్లో కూర్చున్న పెద్దలు, స్టేజిమీదికి వెళ్ళి, నాట్యంవాళ్ళని అభినందిస్తున్నారు. వారి వెనుక తనూ వెళ్ళాడు. అదుగో మూలగా “రమ” తనూ వెళ్ళి అభినందించాడు. ఆశ్చర్యంతో స్వీకరించింది.

“అద్భుతం, నే నెప్పుడూ చూశ్చేదు..... అన్నాడు.

ఆమె ఏమీ మాట్లాడలేదు. ప్రక్కన నౌకరున్నాడు. రామ్మూర్తి గారమ్మాయిట. రామ్మూర్తిగారి ఇంటి అడ్రెసు అడిగాడు. నౌకరు చెప్పాడు.

“మమ్మీ” అంది “రమ” ఎవరో చూసి వెనక్కి తిరిగాడు రమాకాంతం. ఆ వొస్తున్న ఆమెని చూసి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఆమెను చూడకుండా తప్పుకోవాలనుకున్నాడు. కాని ఆమె వొచ్చి పలకరించింది. ఆమె బారిష్టర్ గారమ్మాయి నాగలక్ష్మి. ఆమె కూతురు “రమ”!

“ఓ, ఎప్పుడొచ్చారు?”

“.....”

“ఇప్పు డిక్కడుంటున్నారా?”

తల పంకించాడు.

“అమ్మాయి నాట్యం బాగుందా?”

“చాలా.”

“అరుగో మావారు - అటు, ఆ సైడ్ కర్టెన్లో .... పరిచయం చెయ్యనా?”

“నా డాన్స్ చాలా గొప్పగా వుందన్నారు” అన్నది రమ.

“రేపు టీకి రాకూడదూ?”

“తప్పకుండా వస్తాను.”

“ఎక్కడుంటున్నారు. అడ్రెసివ్వండి, మా కారు పంపుతాను, మీరూ ఆమెకూడా వొద్దురు గాని.”

“అక్కర్లేదు... లెం....”

ఇంతలో మరో బృందం అభినందనలతో చుట్టు ముట్టారు. అతను దూరంగా వెళ్ళి నాగలక్ష్మిని చూస్తున్నాడు. రమ చక్కదనం అంతా వాళ్ళమ్మదే - కళ్ళల్లో నలుపు మధ్య తేలిపోయిన రంగుతోసహా. నాగలక్ష్మి ఎంత పెద్దదైంది! ఆమెతో సరిపోల్చి చూసుకుంటే తనెంత పెద్దవాడయ్యాడో! సంసారం, పిల్లలు లేకుండా, శరీరాన్ని ఖర్చుచెయ్యకుండా, వున్నాకూడా పెద్దవాడు కావడం మాత్రం ఆగదుకదా! పదహారుగురు సంతానంగల రాఘవమ్మ. పిల్లలులేని పంకజం - ఇద్దరూ కాలంవూపిన ఉయ్యాలలోంచి వూడిపడాల్సిందే!

చీర జరీకొంగు దీపాలవెలుగులో ధగధగ మెరుస్తోంది. ఆ వెలుగు ఆమె మొహానపడి, నీళ్ళల్లో సూర్యకిరణం వేసిన నీడ వెలుగు తిరిగి మొహంమీదపడినట్లు, ఆ మెరిసే అందం ఆకులమధ్యగా ప్రసరించిన వెన్నెలకిమల్లే కవ్విస్తూ పోతోంది. అది అందమా? కాదు. సంపూర్ణమైన వికాసంపొందిన స్త్రీ మూర్తి పరిపక్వమైన లావణ్యం, తృప్తినుండి జనించే శృంగార ఛాయ. ‘మీరు, ఆమెకూడా వొద్దురుగాని’ అందేమిటి? ఆమెవరు? తనకి పెండ్లయివుంటుందని ఆమె తీర్మానించుకున్నందుకు నవ్విస్తుంది. ‘అక్కర్లేదు లెం...’ డనబోయి, దిగమింగేశాడు. ఆమెను, తనకి భార్య అయివుండేడి ఆమెను, ‘అండి’ అనడం అతనికి చేతకాలేదు. ఆమె అట్లా అనడం సహజం.

జనంమధ్యలో, పూలదండ్రరంగులమధ్యలో ‘రమ’ కనబడటం లేదు. ‘రమ’ అన్న పేరు కూతురుకి ఎందుకు పెట్టిందో నాగలక్ష్మి - తన పేరు స్మరణలో పల్చగా దూరమై పోతున్న జ్ఞాపకాల నీడల సూచనా?

రాత్రంతా నిద్రపోలేదు. రమాకాంతం రామ్మూర్తిని దగ్గరగా చూశేడు. అతని పరిచయాని కిష్టపడలేదు. అదంతా అసూయేనా? వారితో అతని సంబంధం ఏమిటి? కొంచెం మెల్లకన్నేమో’ అన్న కొన్ని ధ్వనులతో ఆమె జీవితంపై మొత్తంగా నిర్ణయం జరిగిపోయింది. న్యాయమూర్తిగా తీర్పు చెప్పాడు తాను. జీవితాంతం కారాగారశిక్ష వేశాడు. కాపలావాడు రామ్మూర్తి. కాని తీర్పు అతనే చెప్పినా, శిక్షకూడా అతనే అనుభవించడం లాగైంది చివరకు. ఊరికే, యధాలాపంగా అన్న నాలుగైదక్షరాలకు అంతటి ప్రభావం వుంటుందని రమాకాంతం ఎప్పుడూ అనుకోలేదు.

బీచమ్మట వొంటిగా షికారెళ్లాడు. ఆ ఇసుకలో సముద్రం కేసి చూస్తూ పరున్నాడు. సముద్రంలోతుల్లోంచి కెరటాలు వుప్పొంగి నేలమీద పడి, నురగలై రోదిస్తున్నాయి. వాటికి తన హృదయానికి మల్లనే, స్థిరమైన ఉనికి లేదు - స్థావరంలేదు. ఇల్లులేదు. లంగరులేదు. ఎగిరి ఎగిరి పడటం - తుంపరలై ఒకదాన్ని ఒకటి వెదుక్కుంటూ మళ్ళా ఆ లోతుల్లోకి పారిపోవడం. ఈ ఆటకి అంతులేదు. లేకేమి? ఒకప్పుడు, జీవకోటి పుట్టనప్పుడు, సృష్టి ప్రారంభించనప్పుడు, అసలు సముద్రమే లేదు. వేడి వాయువుల ముద్ద యీ భూగోళం. అంతే ప్రాణికూడా. పుట్టగానే నెత్తురుముద్ద, పెరిగి పెద్దదై, ఆకృతి తెచ్చుకుని భావాలు, వాంఛలు, కలలు పిల్లకెరటాలై, మాటలు చేష్టలు నురగలై, మళ్ళా వొకదానికొకటి సమన్వయం కుదుర్చుకుంటూ మట్టి ముద్దయిపోవడమేనా? ఎప్పుడో చంద్రుడు ఆకర్షణకి ముందుకొస్తాడు. సముద్రం అంతా లేచి తిరుగాడుతుంది. సూర్యుడు వెనక్కి వెడతాడు. సముద్రం గడ్డగడుతుంది. మళ్ళా భూగోళం మంచుముద్దగా, ప్రాణి రహితంగా పరిభ్రమిస్తుంది.

అన్నీ గోళాలు - స్త్రీల రొమ్ములు, పరిభ్రమిస్తూ వుంటాయి. పురుషుడి గుండెకాయ ఒకగోళం. అదీ దేనికోసమో కొట్టుకుంటూ వుంటుంది. ఆ స్థనాలమధ్య, ఈ గుండెకాయ, త్రిమూర్తి నాట్యంకాక మరేమిటి?

రమాకాంతం ఆలోచనల వెనక ఏదో వుందని తెలుసుకుని ఆశ్చర్యపడ్డాడు. వాటివెనుక రమ వుంది. ఆమె వెనుక ఆమె తల్లివుంది. వారిద్దరి వెనక తను ఉన్నాడు. తనకేం కావాలి? “రమ.”

మర్నాడు రామ్మూర్తిగారింటి కెళ్ళాడు.

గేటుతీసి లోపలికెళ్ళగానే నల్లటి బొచ్చుకుక్కమొరుగుతూ మీదికొచ్చింది. తోటమాలి దాన్ని బుజ్జగించి ఊరుకోబెట్టాడు. వరండాలో సోపాసెట్టుంది. మూలగావున్న పెద్దకుర్చీలో కూర్చున్నాడు. మధ్య టేబిల్ మీద పత్రిక లున్నాయి. చూస్తున్నాడు హాల్లో గోడగడియారం తొమ్మిది కొట్టింది. నాగలక్ష్మి గుమ్మంలో నుంచుంది.

“ఇల్లా రండి.”

లేచి లోపలికెళ్ళాడు. అది డ్రాయింగ్ రూమ్. మధ్య పెద్దబల్ల, ప్లవర్ వాజ్ - సైడ్ బోర్డు, గిల్ట్ ఫ్రేమ్ లలో తగిల్చిన లాంబాడి స్త్రీ “సంతాల్ నృత్యం” జూమినిరాయ్ “గోపిక” తైలవర్ణ చిత్రాలు అమర్చివున్నాయి.

“ఆమెను తీసుకురాలేదేం?” అన్నది నాగలక్ష్మి.

“నాకింకా పెండ్లికాలేదుగా” ఆశ్చర్యం ప్రకటించింది.

“ఇల్లాగా, అవునవును - మీ కసలుపెండ్లి చేసుకోవాలనే లేదేమో!”

“ఏదో అల్లాగైపోయింది.”

“నేనూ అంతే, చిన్నప్పుడు. పెండ్లిచేసుకోకూడదనుకునేదాన్ని. మా రమా అంతే. పెండ్లివిషయం తలబెడితే చీదరించుకుని, రెండురోజుల వరకూ అసలు మాట్లాడనే మాట్లాడదు.”

ఎర్రబోర్డరు ఖాదీచీర వేసుకుంది, నాగలక్ష్మి - పల్చటి చీరైనా, నాజూకుగా లేదు. చేతికి ఎర్రగాజులు - మధ్య వెడల్పయిన బంగారు 'బ్రేస్లెట్' - చేప ఆకారం కుంకుమబొట్టు, పల్చటి కాటుకచాయ. జుట్టు మెలితిప్పి బర్మాముడిలా పైకిలాగి అమర్చివుంది. చిరువెంట్రుకలు మెడచుట్టూ వుంగరాలుగా మూశాయి. కొప్పుమధ్యలో ఎర్రపూలు, జరీబోర్డరు తెలుపు ఖాదీ జాకెట్టు - అంచుకింద పొట్ట గీతలా ముడతపడింది.

“ఇంతకీ మీరేం చేస్తున్నారు?”

“ఏమీ లేదు.”

“బొత్తుగా ఏమీలేదా?”

“అవును.”

“పెళ్ళి, ఉద్యోగం రెండూ కూడా వుండకూడదనుకున్నారా?”

నవ్వింది. సినిమాస్కోప్లో మొక్కజొన్న పొత్తిలా పళ్ళు మెరుస్తున్నాయి. ‘రమ’ ‘తల్లి’ అన్న సంగతి మరిచిపోగలిగితే నాగలక్ష్మి అంత పెద్దదానిగా కనబడకపోను అనుకున్నాడు రమాకాంతం. నాగలక్ష్మి కళ్ళకింద, వర్షానికి ఎండి బీటలు తీసిన భూమిలోలా, సన్నటిగీతలు చర్మాన్ని వెదుక్కుంటూ, పీడిస్తున్నాయి, జుట్టులో తెల్ల వెండ్రుకలు, మధ్య మధ్య “మేమూ ఉన్నా మంటూ” కన్నుగీటుతున్నాయి.

“కావాలనుకున్నంత మాత్రాన అవి లభించాలని లేదుగా” అన్నాడు.

“టిఫిన్ తీసుకురానా?”

లోపలికెళ్ళింది. వొంటాయన బల్లమీద తినేవి సిద్ధం చేశాడు. పదినిమిషాలయ్యాక నాగలక్ష్మి వచ్చింది.

“నేనీ వూరు అసలు ఉద్యోగం కోసమే వచ్చాను” అన్నాడు.

“అల్లాగా. మీకింకా ఉద్యోగం చూసుకునే అవసరం వుంటుందనుకోలేదు. మీకేదో మంచి ఆస్తి వుందనుకునేవారు.”

“అవును. మా నాయనగారు పక్షవాతంవల్ల చనిపోయారు. చాలా భాగం ఖర్చయిపోయింది ఎప్పుడో” అన్నాడు.

ఆమె ఏమీ మాట్లాడలేదు తన పాదాలకేసి చూసుకుంటోంది. తెల్లరబ్బరు స్లిప్పర్స్ పైన, నల్లతాళ్ళుగల గ్రీక్ మోడల్ సాండల్స్ అవి.

“ఆస్తుల తీరువే అంత - పోతూంటాయి. వొస్తూ వుంటాయి” అంది.

“రేపే ఇంటర్వ్యూ.”

“ఏం ఉద్యోగం?”

ఫలానా అని చెప్పాడు. ఇంటర్వ్యూ జరిగే ఆఫీసు పేరుకూడా చెప్పాడు.

“ఓ!” అందామె.

“మనం అనుకున్నట్టు జరగవు కదూ!” అన్నాడు. ఎందుకట్లా గన్నాడో స్పష్టంగా అతనికే తెలవదు.

“జరక్కపోవడం ఒకటి. జరిగితే అల్లా జరిగిందే అని బాధపడటం మరొకటి” అని నవ్వింది.

ఇంతలో నౌకరొచ్చాడు.

“అమ్మాయిగార్ని దించేసిన తర్వాత, కారుతీసుకు రమ్మన్నారండి అయ్యగారు” అన్నాడు నౌకరు.

“అసలు అమ్మాయిగారు ఇంటికే రాందే” అంది నాగలక్ష్మి.

నౌకరు దూరంగా వెళ్ళాడు.

“ఇవాళ పార్టీ హడావుడికదూ, స్నేహితుల్ని ఆహ్వానించేటందుకు ప్రొద్దుననగా వెళ్ళింది. ఇవాళకి డాన్స్ పాఠం సున్నా. సాయంత్రం పార్టీకి వస్తున్నారుగా. మీరు చాలా మెచ్చుకున్నారటగా....”

“అవును చాలా అద్భుతంగా వుంది.”

“చిన్నవాళ్ళు ఏదిచేసినా మెచ్చుకుంటూ వుంటారు లెండి. కాస్తంత పెద్దదై పేరు తెచ్చుకున్నాక ఈర్ష్యలు, స్పర్ధలు, మంచిచెడ్డలు బయటపడతాయికదూ?”

“అవన్నీ అసలు కొంత సరుకంటూ ఉన్నమీదనేగా. అన్నింటి కంటే ముఖ్యమైంది మరొకటుంది. ఎన్నివున్నా నాట్యంచేసేవారికి చక్కదనం లేకపోతే రాణించదు.”

“నాట్యంచేసేవారికే అన్నమాటేమిటండి ఎవరికేనా సరే, స్త్రీకి చక్కదనం వుండితీరాలిగా - యీరోజుల్లో అది మరీ అవసరం - మొగాళ్ళకికూడా చక్కదనం వుండాలని కోరుతున్నప్పుడు, స్త్రీలుకుండాలనడంలో అబ్బురం ఏముంది లెండి.” అంది. నవ్వుని ఆపుకుంటున్నట్లు పెదవులు ముడుచుకుంటున్నాయి. రమాకాంతం ఈ ప్రశంస వొచ్చినందుకు దిగులు పడ్డాడు - వో విధంగా ఇదిరావడం అతను లోపల కావాలనుకున్నదే. ఏమిటో ఆ దిగులులో కూడా కాస్త సంతోషం.

“రమ చాలా అందమైంది.”

“మీరు మెచ్చుకుంటే అందమైందనే వొప్పుకోవాలి. ఓ పట్టాన మీ కెవ్వరూ నచ్చరుగా” అంది. ఆపుకునే పెనుగులాటమాని పెదవులు విచ్చలవిడిగా విడిపోయి నవ్వుని మెల్లమెల్లగా ప్రదర్శింపచేశాయి, ఒకటి రెండు చినుకులతో ప్రారంభమై, చటుక్కున పెద్ద జల్లుగాపడి, క్షణంలో నిలిచిపోయినట్లు. యిద్దరూ నవ్వి, మౌనంలో పడ్డారు.

“రమ అంతా మీ ఫోలికే” అన్నాడు.

“కానేకాదు. అల్లాగంటే వొప్పుకోనుస్మాండి. వాళ్ళనాన్న ఫోలికే అంటారు అందరూను, చూశారుగా.”

“రాత్రి దూరంగా ఆ జనంలో అంత బాగా పరకాయించి చూశ్చేదు”

- రండి, ఫోటో చూద్దరుగాని.”

ఇద్దరూ స్టడీరూమ్ లో కెళ్ళారు. గోడనివున్న ఫోటో చూశాడు - రామ్మూర్తి, ఆడపిల్లని ఎత్తుకున్న నాగలక్ష్మిని - పన్నెండేళ్ళనాటిది - తను బాగా ఎరుగున్న నాగలక్ష్మి - కొంచెం తేలిపోయిన నలుపు కంటిపాప ఫోటోలో కనిపిస్తూ వుంది. రామ్మూర్తికి మీసాలున్నాయి. ఫోటోలో బాగా లావుగా కనిపించాడు.

“ఇప్పుడంత లావులేరు. చిక్కారు. ఎలర్జిక్ కండిషన్ ట, బ్రాంకైటిస్ అంటున్నారు డాక్టర్లు. ఇప్పుడు చెప్పండి -”

“చెప్పలేం - ఇద్దరిపోలికలూ వుంటాయి” అన్నాడు.

వెడతానని లేచాడు రమాకాంతం.

“కాసేపుండరాదు. అమ్మాయిస్తుంది. కార్లో వెడుదురుగాని బసకు.”

“లేదు. ఇంకా ఒకరిద్దర్ని చూడాలి. ఇంటర్వ్యూకి కావాల్సిన భోగట్టా పోగుచెయ్యాలిగా.”

మళ్ళా వరండాలో కొచ్చాడు. అప్రయత్నంగా అతనికళ్ళు తడయినట్లు రుమాలుతో తుడుచుకుంటున్నాడు.

“మరి... ఉండనా...”

“సాయంత్రం తప్పకుండా రావాలి. లేకపోతే రమ వూరుకోదు.”

“రమ అంతగా అన్నదా!”

“అవును. పిల్లలదేగా సర్దా అంతా”

తటపటాయించాడు. రెండడుగులు ముందుకేశాడు.

“లక్ష్మి - సాహసించి నిన్నొకటి అడగా లనుకుంటున్నాను.”

ఆమెకేసి చూడలేక మొహం పక్కకి తిప్పేశాడు రమాకాంతం.

“సాహసం కావాల్సివచ్చేదైతే అడగొద్దుస్యా”

అని నవ్వింది నాగలక్ష్మి.

మరో రెండడుగులు ముందుకేశాడు.

“అంటే, అడగడం నాకంత సుళువుకాదు.”

“మీరడగొద్దు, నాకు తెలుసు.”

వెళ్ళాడు. ముందు మెల్లగా నడవడం సాగించాడు. ఎవరో వెనక నుండి పిలుస్తుంటే ఆగిపోవడానికి ఎదురు చూస్తున్న వాడిలాగా. తర్వాత అతివేగంగా నడిచాడు. గేటుదగ్గర కొచ్చాడు. మళ్ళా ఆ బొచ్చుకుక్క మీదికొచ్చింది. తోటమాలి దాన్ని బుజ్జగించి తీసుకెళ్ళాడు. గేటుదాటి ఇంటి వైపు చూశాడు రమాకాంతం. తలుపులు వేసున్నాయి.

ఆ సాయంత్రం పార్టీకి రాలేదు రమాకాంతం. మర్నాడు, ఇంటర్వ్యూ అవగానే బయలుదేరి వాళ్ళవూరు వెళ్ళాడు. ఇంటర్వ్యూ చేసిన ఉద్యోగి రామ్మూర్తి. ఆ ఉద్యోగంపైన అభిలాష పోయిందతనికి. వేరే ఉద్యోగం చూసుకునేటందుకు సిద్ధపడుతుండగా, నాలుగురోజుల్లో పట్నం నుండి ఉత్తరం వచ్చింది. ఆ ఉద్యోగం అతనికిచ్చినట్లు ఫలానా వూళ్ళో వేసినట్లు వార్త.

తనకా ఉద్యోగం అక్కర్లేదని వ్రాద్దామనుకుంటూ వుండగా మరో కవరొచ్చింది.

నాగలక్ష్మి వ్రాసింది:

“నాచేతనైంది వారితో చెప్పి, ఆ ఉద్యోగం విషయంలో సహాయం చెయ్యగలగడం. నా సహాయమేమీ అక్కరలేకపోయింది. ఇంటర్వ్యూలో మీరు చాలా తృప్తికరమైన సమాధానాలిచ్చారుట. వచ్చినవారందరిలో మీరే ఎక్కువ అర్హతగలవారనీ విన్నాను. అందుచేత నేను చేసిందేమీలేదు.

ఇక రెండో విషయం.

